

(Време, 20.05.2010.)

Реченица звучи познато и асоцира на осамдесете: Безбедносна ситуација на Косову је релативно хладна, али крхка, фрагилна, констатује се у извештају генералног секретара УН Бан Кимуна. У понедељак 17. маја у Њујорку је одржана седница Савета безбедности УН-а о ситуацији на Косову, вероватно последња пред изношење мишљења Међународног суда правде о легалности проглашења независности Косова. Српски министар спољних послова Вук Јеремић је у говору пред СБ-ом затражио да се не врши притисак на судије путем изношења нових признања независности Косова, чега, нажалост, има. У изјави за РТС коју је дао из Њујорка он је рекао да се седница СБ-а одвијала у "атмосфери притисака" како на земље које нису признале једнострану независност Косова тако и на Србију због њеног залагања за обнављање дијалога. Нагласио је и да притисци расту и да ће их бити све више.

У извештају СБ-а генералног секретара Бан Кимуна се констатује да је између два његова извештаја Косово признала још једна држава, чиме се број попео на 65; а и да је 21. децембра Приштину посетио први шеф државе, председник Словеније, Данило Тирк, а затим, 8. јануара, и председник Хрватске Стјепан Месић. Бан Кимун помиње и да је обележавању годишњице проглашења независности Косова 17. фебруара присуствовао један од десет српских посланика у тој скупштини.

Власт

Што кроз усмени извештај шефа УНМИК на Косову Ламберта Занијера, што кроз приложене извештаје мисије УН-а и ЕУЛЕКС-а, што кроз примедбе министра Јеремића, види се како реална власт прелази у руке приштинских институција. У извештајима УН-а се констатује да ЕУЛЕХ надгледа, подучава и саветује косовску царинску службу, да наставља да подржава припреме косовске полицијске службе да преузме одговорност за заштиту "зелене границе" и културноисторијских места, а међу првима споменик на Газиместану. ЕУЛЕХ (чије особље чини 2785 људи, од тога 1692 из Европе и 1093 локалних) иначе је формирао полицијске јединице које стоје у резерви у случају нереда, али их није било.

Види се и како приштинске власти, схвативши да добијају све значајнија овлашћења,

Зашто кажеш "преговори", а мислиш на поделу

Пише: Милан Милошевић
петак, 21 мај 2010 15:02

почињу да показују зубе – институционално и ванинституционално.

Када је. 6. и 7. јануара председник Србије Борис Тадић посетио манастир Високи Дечани у Метохији, око 200 косовских Албанаца се окупило у Дечанима у покушају да га у томе спрече. Министра за Косово и Метохију Горана Богдановића косовска полиција је 13. јануара спречила да оде у Штрпце под изговором да тамо иде без најаве мимо процедуре о којој се дискутује између Београда, ЕУ и Приштине. Богдановић је тврдио да је информисао ЕУЛЕХ и да као становник Косова, без обзира на своју функцију, има право на слободно кретање. После тога, 26. јануара, косовска полиција је спровела ван Косова заменика министра за Косово и Метохију Бранислава Ристића, уз исто образложење, да посета није координисана са косовским властима. Косовска полиција је ухапсила 17 Срба, од којих су неки са Косова, када су 23. јануара ишли на сахрану у једном сеоцету близу Подујева. Кажњени су са 4000 евра због илегалног уласка на Косово. Пустили су их када су српске локалне власти платиле казну.

Северна стратегија

У претходном периоду косовске власти су објавиле намеру да спроведу "стратегију за северно Косово", у тежњи да повећају присуство северно од Ибра и да интегришу косовске Србе у приштинске структуре и институције. Најавиле су и четири милиона евра као подршку за ту "имплементацију". УНМИК није консултован приликом скицирања те стратегије нити укључен у њену планирану примену. Та стратегија је изазвала реакције на северу. Косовски председник Фатмир Сејдиу је 10. фебруара изјавио да стратегија неће бити наметнута силом, али је 4. марта Скупштина Косова усвојила изјаву о подршци напорима да се интегрише северно Косово, односно да се "заштити територијални интегритет Косова".

Лидери косовских Срба и власти у Београду оценили су да је стратегија опасна провокација, да крши Устав Србије и Резолуцију СБ-а 1244 (1999). Лидери косовских Срба су оставили на страну своје политичке разлике и одговорили су чврсто и јединствено против акција сугерисаних у стратегији. Више од тога изразили су сумњу у неутралност присуства ЕУ на Косову, посебно ЕУЛЕХ-а. Све северне општине, као и привремена локална српска власт у Северној Митровици, јединствено су усвојили закључке којима осуђују и одбацују стратегију. Изјавили су да имају своје локалне институције које су, по њиховом мишљењу, легитимне и не треба да буду распуштане. Позвали су КФОР и ЕУЛЕХ, да остану статусно неутралне, у складу са својим мандатима за осигурање мира и стабилности за све грађане. Упозоравају да сваки покушај да се наметне стратегија за северно Косово може да испровоцира насилне реакције. Датум

Зашто кажеш "преговори", а мислиш на поделу

Пише: Милан Милошевић
петак, 21 мај 2010 15:02

избора у новој општини Северна Митровица косовске власти нису објавиле. Избори које организује Београд очекују се 30. маја 2010, по српском закону.

Уз набрајање тих детаља Бан Кимун изражава забринутост због могућег повећања напетости на северу Косова, уколико влада у Приштини не буде спроводила своју стратегију за северно Косово транспарентно и кроз дијалог са локалним заједницама и другим релевантним странама.

Јеремић каже да су се и УН и Европска унија експлицитно дистанцирале од тзв. стратегије за север Косова, коју су припремиле приштинске власти и Међународна цивилна канцеларија, односно да је захваљујући енергичној дипломатској акцији одбачена идеја која је садржана у Ахтисаријевом плану. Тај план је везиван за име Питера Фејта, холандског дипломате, који је изјавио да Београд треба да буде обесхрабрен да даје подршку "паралелним структурама", па се после повукао. Због тог плана председник Тадић је путовао у Њујорк на претходну седницу СБ-а.

Хладни односи

Занијер је узгред рекао и да су на патролу ЕУЛЕХ-а у Зубином Поточу непозната лица пуцала, а да су односи Приштине с међународном мисијом хладни. Српски министар је указао и на чињеницу да је главни тужилац ЕУЛЕХ-а наговестио да га је премијер Косова Хашим Тачи одвраћао од тога да се бави случајем косовског министра за транспорт Фатмира Лимаја, који је под истрагом за прање новца, организовани криминал, злоупотребу службене дужности и проневеру, као и да је удружење ветерана ОВК претило ЕУЛЕХ-у после хапшења њиховог команданта Сабита Геџија, оптуженог за ратне злочине, а у вези са трговином органима српских цивила у такозваној жутој кући.

Статусно неутрално

Рекавши да неслагања о статусу не смеју да спрече решавање практичних питања, Јеремић је упозорио чланице СБ-а да су албанске власти на Косову више пута одбиле да заузму статусно неутралан приступ практичним проблемима, посебно у домену владавине закона. Подсетио је да је Приштина, на пример, одбацила споразум о напретку у домену правосуђа, посебно у погледу суда у Косовској Митровици, постигнут

Зашто кажеш "преговори", а мислиш на поделу

Пише: Милан Милошевић
петак, 21 мај 2010 15:02

током посете шефа ЕУЛЕХ-а Ива де Кермабона Београду 2. марта. Суд у Косовској Митровици наставља да ради са ЕУЛЕХ судијама, док дискусије трају.

Српски министар спољних послова је указао на то да је од кључног значаја да СБ настави да подржава УНМИК као "главни стуб мира и стабилности" у Покрајини. Поновио је намеру Србије да брани своје интересе, да је то "записано у камену", уз нагласак да Србија жели компромис, а да очекивање да ће једна страна (Србија) једног дана попустити само замрзава конфликт. Одговор је очито упућен западним политичарима, који и поред званичног европског става да су косовско питање и евроинтеграције одвојени некако учестало понављају да ће Србија при уласку у ЕУ бити принуђена да се одрекне Косова.

Трајали су спорови око тога под којим именом представник Косова може да наступа на регионалним скуповима. Србија инсистира да то буде под "УНМИК заставом" и одбија да шаље представнике на скупове на којима је Косово симболички представљено као држава.

Српско помињање компромиса на разним странама је пак тумачено у стилу: "Кажеш преговори, а мислиш на поделу..." Помоћник америчког државног секретара Филип Гордон је недавно прилично тврдо изјавио да се Сједињене Америчке Државе противе подели јер подржавају независно Косово.

А подела

Пре тога, подела Косова је више помињана у америчкој јавности, него у српској. У том контексту је занимљив чланак у часопису "Форин аферс" познатог промотера "новог реализма у америчкој спољној политици" Николаса Гвоздева, професора на Џорџтаун универзитету, некадашњег уредника америчког часописа "Нешенел интрестс". Гвоздев констатује: мада су САД и многи Европљани признали нову државу, неке чланице ЕУ – као Шпанија – нису, због страха да се тиме не направи штетан преседан који би ослабио доктрину о територијалном интегритету. Додаје и да су многе друге светске силе такође одбиле да признају независно Косово, као што су Бразил, Кина и Индија, а и да су то одбиле и скоро све чланице Организације исламске конференције, мада су неки политичари САД предвиђали да ће муслимански свет пригрлити нову муслиманску државу и изразити захвалност САД што је помогла да се она роди. Чак и државе под патронатом САД, као Грузија и Ирак, нису подржале Вашингтон (обе земље се суочавају

Зашто кажеш "преговори", а мислиш на поделу

Пише: Милан Милошевић
петак, 21 мај 2010 15:02

са сопственим сепаратистичким проблемима).

Ако Међународни суд правде каже да је независност Косова илегална, онда Косово може ући у перманентно стање пакла, прогнозира Гвоздев. У таквом сценарију, Косово не би могло да уђе у УН и односи са ЕУ би могли да остану нерегулисани. Каже да би неке земље могле и да повуку признање.

САД и ЕУ би у том случају требало да се суоче с новом реалношћу: Приштина неће да повуче декларацију о независности, нити државе, почевши од САД, хоће да опозову своје признање, нити Београд хоће да призна границе Косова као легитимне. На основу нереди из 2004, када је руља напала српске заједнице и цркве, ниједна српска администрација не може да верује да ће Срби и српска баштина бити безбедни у независном Косову. Да се убеди Београд, потребне су спољне гаранције, али НАТО није спреман на бескрајно ангажовање на Косову.

По анализи Гвоздева, стратегија "поделе на делове", "слажемо се да се не слажемо" (цопартментализацион), по којој би се Косово третирао као тема одвојена од осталих односа САД–Србија није остварива. Обамина администрација не може да продуби кооперацију са Србијом ради стабилизације западног Балкана ако се "слаже да се не слаже" о Косову.

Овај стручњак за стратегијске студије у Никсоновом центру сматра да МСП ипак може да створи и претекст за обновљене преговоре којим би се превазишла блокада. Као могући модел он помиње уговор између Италије и Ватикана из 1929. Деценијама Католичка црква није признавала успостављање контроле над Римом од стране Италије 1870; а италијанска држава је одбијала да се одрекне свог права на главни град. Латеранским уговором из 1929. проблем је решен успостављањем Ватикана као неутралне независне државе. Додатно, Ватикан је добио и екстериторијално право над светим местима у и око Рима, а и у другим деловима Италије. Гвоздев каже да случај Косова није идентичан, али да латерански модел може да послужи као водич...

Критичари таквог плана могли би да приговоре да је сама идеја о цртању граница опасна зато што може да доведе у питање друге спорне границе на Балкану, примећује Гвоздев, али процењује да је реалност на терену таква да Приштина није никада контролисала територију северно од Ибра, а, као што се показује, постоји стална потреба за НАТО трупама ради заштите српских енклава и манастира на југу. Приштина

Зашто кажеш "преговори", а мислиш на поделу

Пише: Милан Милошевић
петак, 21 мај 2010 15:02

такође нема реалну контролу над тим територијама. Гвоздев поставља реторско питање: Хоће ли чланице НАТО-а покренути војну акцију да заузму Митровицу и северни део да би их на силу довеле под контролу Приштине?

Он сматра да прилагођавање територијалних граница не мора обавезно да изазове нову нестабилност, зато што би споразум респектовао принципе из Хелсинкија 1975. по којима би промена граница била уговорена и не би била насилно наметнута од стране једне или друге стране.

Стварно стање

Ради описа стања на терену Гвоздев цитира недавну изјаву Филипа Гордона да је Косово спутано високом незапослености, ниским инвестицијама, и релативно малом економском базом. Влада у Приштини захтева западну помоћ. У међувремену, пише Гвоздев, Косово остаје регионално средиште за наркотице, оружје, и трговину људима, са корупцијом, као главним страховом за стране инвестиције...

Занијер у свом извештају набраја инциденте међу којима помиње и нападе на повратнике у селу Жач и случај у Гњилану 22. фебруара, када је вандализован ковчег првог Србина сахрањеног на гњиланском православном гробљу после 1999. Каже да су чланови српске заједнице то схватили као притисак против повратка, а да је косовски премијер посетио место тог инцидента и оштро осудио овај чин.

Српски министар је замерио Занијеру да у свом извештају улепшава стање на Косову. Поменуо је пресецање телефонских веза, нападе на повратнике, ометање саобраћаја, неадекватну заштиту манастира и цркава, крађу икона, подсетио на то да је црква у Самодрежи била претворена у складиште, да и поред пет опомена Србије није поништена одлука да се бетоном прекрију остаци двапут уништаване српске цркве у Ђаковици. Министар је упозорио на податак да се током протекле године кућама вратило само неколико стотина људи, што је мање од пола процента од укупно 205.835 протераних косовских Срба, колико их је регистровао УНХЦР, и нагласио да је то неуспех монументалних размера.